

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Inovace pro udržitelnou budoucnost – Akční plán pro ekologické inovace

COM(2011) 899 final

(2012/C 351/14)

Zpravodaj: **pan RIBBE**

Dne 15. prosince 2011 se Evropská komise, v souladu s článkem 304 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Inovace pro udržitelnou budoucnost – Akční plán pro ekologické inovace

COM(2011) 899 final.

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 29. srpna 2012.

Na 483. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 18. a 19. září (jednání dne 18. září), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 141 hlasy pro, 5 hlasů bylo proti a 6 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá předložení Akčního plánu pro ekologické inovace. Výbor vyzdvihuje zejména přístup, jenž je součástí akčního plánu a který se zaměřuje na zjištění a odstranění existujících překážek a posílení hnacích mechanismů příznivého vývoje.

1.2 Není možné stanovit obecně platnou definici pojmu „ekologické inovace“, neboť ve společnosti (a v rámci různých kultur) existují velmi rozdílné názory na to, co je „inovativní“, případně „pokrokové“. Komise by proto měla stanovit co nejjasnější kvalitativní či – pokud možno – dokonce kvantitativní kritéria pro přidělování prostředků pro každou z oblastí, v nichž se hodlá angažovat.

1.3 Podniky, které budou budoucí akční plán využívat, by měly být povinny vypracovat krátkou doplňující studii, v níž by stručně popsaly, v čem vidí největší překážky pro realizaci či uvedení svých technologií na trh.

1.4 Ekologické inovace podporované EU musí být během celého svého životního cyklu šetrné z hlediska zdrojů, spravedlivé a udržitelné. Podpora ekologických inovací musí být svázána s kritérii strategie EU pro udržitelný rozvoj.

1.5 Zvláštní pozornost by měla být věnována tzv. malým, uzpůsobeným ekologickým technologiím. Už ve svém stanovisku o stavu a vyhlídkách uzpůsobených ekologických technologií v přístupujících zemích⁽¹⁾ poukázal Výbor na to, že existuje řada alternativ velkých, centrálních řešení, resp. že by tyto alternativy měly být vytvořeny. Uzpůsobená, decentralizovaná a malá technická řešení se často nacházejí mimo oblast zájmu výzkumných institucí či investorů, jelikož z nich neplynou velké

a případně žádné zisky, jsou totiž levná, a přesto účinná. EHSV doporučuje Komisi, aby do nového akčního plánu zapracovala doporučení obsažená ve výše uvedeném stanovisku.

1.6 Stávající směrnice a nařízení, ale rovněž kritéria způsobilosti k podpoře ze strukturálních fondů a v rámci zemědělské politiky musí být v pravidelných intervalech přezkoumávány z hlediska toho, zda je nutné je upravit tak, aby odpovídaly posledním inovacím na poli environmentálních technologií.

1.7 Komise musí také konečně vypracovat seznam dotací s negativními účinky na životní prostředí a postupně je zrušit. Vynakládat značné prostředky a úsilí na podporu ekologických inovací a současně přispívat k narušování životního prostředí nevhodnou dotační politikou je dnes již nepřijatelné.

2. Shrnutí dokumentu Komise

2.1 Za účelem provádění a realizace strategie Evropa 2020, která je současným nástrojem Komise pro plánování a utváření politiky, bylo – jak známo – zahájeno sedm stěžejních iniciativ:

— Unie inovací,

— Mládež v pohybu,

— Digitální agenda pro Evropu,

— Evropa účinněji využívající zdroje,

— Průmyslová politika pro éru globalizace,

⁽¹⁾ Úř. věst. C 112, 30.4.2004, s. 83–91 (není k dispozici v českém jazyce).

— *Agenda pro nové dovednosti a pracovní místa a*

— *Evropská platforma pro boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení.*

2.2 Stěžejní iniciativa *Unie inovací* nabude formy mimo jiné díky Akčnímu plánu pro ekologické inovace, ovšem tento akční plán se dotýká i dalších stěžejních iniciativ, jako je například *Evropa účinněji využívající zdroje a Agenda pro nové dovednosti a pracovní místa.*

2.3 V akčním plánu se upozorňuje na to, že technologie na ochranu životního prostředí jednak umožňují přístup k rychle rostoucím trhům a jednak díky nim vzniká řada nových pracovních míst.

2.4 Akční plán vychází ze staršího Akčního plánu pro environmentální technologie (ETAP) z roku 2004. Nezaměřuje se však už výhradně na klasický výzkum, resp. vývoj nových, „zelených“ technik a technologií. Na nový akční plán je třeba nahlížet spíše jako na balíček opatření v rámci komplexního pojetí ekologických inovací, který rovněž zkoumá, v čem spočívají překážky a hnací mechanismy pro zavádění nových technologií a jakým způsobem je lze odstranit, či podpořit.

2.5 Za tímto účelem uvádí dokument Komise zajímavé výsledky průzkumu, které tyto překážky a hnací mechanismy popisují a do jisté míry kvantifikují.

2.6 Za dvě hlavní překážky byly označeny nejistá poptávka na trhu a nejistá návratnost investic, zatímco mezi hlavní příznivé hnací mechanismy patří vysoké ceny energie a materiálů, nové právní předpisy a normy a přístup ke znalostem.

2.7 Uvádí se zde, že „až dosud pronikaly ekologické inovace na trhy relativně pomalu, s výjimkou obnovitelné energie v důsledku politik v oblasti energie a klimatu. K problémům v oblasti ekologických inovací patří neschopnost tržních cen přesně odrážet environmentální náklady a přínosy, nepružné hospodářské struktury, patové situace v infrastruktuře a chování a škodlivé pobídky a dotace“. Z toho se vyvozuje, že je třeba zrušit dotace, které mají negativní účinky na životní prostředí, a posílit tak ekologické inovace.

2.8 Díky akčnímu plánu se mají urychlit ekologické inovace obecně – tedy ve všech hospodářských odvětvích – prostřednictvím cílených opatření. Za účelem posílení a stabilizace tržní poptávky po ekologických inovacích bude v budoucnu třeba navrhnout opatření v oblasti regulačních pobídek, soukromých a veřejných zakázek a norem. Pro zlepšení investiční připravenosti a možností vytváření sítí mají být podporovány malé a střední podniky.

2.9 Plán pro ekologické inovace se proto zaměřuje jak na nabídku a poptávku, výzkum a průmysl, tak na politické a finanční nástroje. Potvrzuje zásadní význam práva v oblasti životního prostředí jakožto hnacího mechanismu ekologických inovací a stanoví přezkum příslušných právních předpisů a norem, pokud se ukáže, že jsou překážkami.

2.10 Upozorňuje se zde rovněž na mezinárodní rozměr ekologických inovací a účinnou politickou koordinaci s mezinárodními partnery.

2.11 Akční plán jmenuje celkem 7 oblastí, v nichž budou prováděna opatření, a ke každé z nich také uvádí tzv. „milníky“:

1. uplatňování environmentální politiky a právních předpisů jako hnacího mechanismu pro podporu ekologických inovací;
2. podpora demonstračních projektů a partnerství, aby na trh přinesly slibné, inteligentní a ambiciózní provozní technologie;
3. vývoj nových norem, které budou posilovat ekologické inovace;
4. mobilizace finančních nástrojů a služeb podpory pro malé a střední podniky;
5. prosazování mezinárodní spolupráce;
6. podpora rozvoje nových dovedností a pracovních míst a souvisejících programů odborné přípravy, aby se pokryly potřeby trhu práce;
7. prosazování ekologických inovací prostřednictvím stěžejní iniciativy *Unie inovací.*

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV podporuje akční plán, který se jeví jako logicky strukturovaný a dobře promyšlený.

3.2 Ekologické inovace jsou jedním z hlavních úkolů, ne-li hlavním úkolem, který je třeba splnit, abychom zůstali trvale konkurenceschopnými a mohli uskutečňovat cíle v oblasti udržitelnosti, ale také proto, abychom dosud méně rozvinutým regionům ukázali, jak může vypadat hospodářský rozvoj a prosperita bez dopadu na životní prostředí.

3.3 Nikoliv bezvýznamnou není otázka, co vlastně rozumíme „ekologickými inovacemi“. To, co někdo nebo nějaká kultura považuje za inovativní a pokrokové, může u jiných lidí či kultur vyvolávat spíše odpor. Velmi jasným příkladem toho je genetické inženýrství nebo používání jaderné energie. Z toho jednoznačně vyplývá, že žádná obecně platná definice ekologických inovací neexistuje.

3.4 Komise se však ve svém akčním plánu právem snaží nějakou definici najít. Domnívá se, že „ekologická inovace je každá forma inovace mající za následek nebo usilující o podstatný a prokazatelný pokrok směrem k cíli udržitelného rozvoje snížením dopadů na životní prostředí, posílením odolnosti vůči ekologickým tlakům nebo dosažením účinnějšího a zodpovědnějšího využívání přírodních zdrojů.“ Zde však není jasné, co se rozumí „podstatným a prokazatelným“ pokrokem v rámci omezování dopadů na životní prostředí. EHSV proto Komisi doporučuje, aby v prováděcím plánu, který předloží

později, podrobněji popsala jednotlivé prioritní oblasti a zajistila, aby byly finanční prostředky EU určené na podporu ekologických inovací směřovány na projekty, které nejúčinněji přispívají k dosahování environmentálních cílů každého odvětví.

3.5 Kromě toho EHSV Komisi doporučuje, aby zvažila, zda by v rámci akčního plánu neměly být definovány prioritní oblasti, které budou přednostně podporovány. Těmi by mohla být odvětví environmentální politiky, a) v nichž Evropa už mnoho let dosahuje extrémně malých pokroků, b) u nichž se dá předpokládat, že určité environmentální cíle budou splněny jen stěží nebo c) v nichž jsou technologie stále ještě drahé.

3.6 EHSV považuje za důležité upozornit na to, že je třeba věnovat zvláštní pozornost také a obzvláště tzv. malým, uzpůsobeným ekologickým technologiím. Už ve svém stanovisku o stavu a vyhlídkách uzpůsobených ekologických technologií v přístupujících zemích (NAT/203 ze dne 31. března 2004) poukázal Výbor na to, že existuje řada alternativ velkých, centrálních řešení, resp. že by tyto alternativy měly být vytvořeny. Uzpůsobená, decentralizovaná a malá technická řešení se často nacházejí mimo oblast zájmu výzkumných institucí či investorů, jelikož z nich neplynou velké a případně žádné zisky, jsou totiž levné, a přesto účinné. EHSV doporučuje Komisi, aby do nového akčního plánu zapracovala doporučení obsažená ve výše uvedeném stanovisku.

3.7 Ekologické inovace tak vedle nových technologií, které se prosazují na trzích, zahrnují také nápady a koncepce, jež mohou být prováděny bez nutnosti větších investic, ale do jejichž vývoje se právě z toho důvodu pouští méně podniků, které si musí hájit svou pozici na trhu nebo chtějí dobývat nové trhy.

3.8 Vývoj těchto uzpůsobených řešení, mj. pro venkovské oblasti nebo méně rozvinuté regiony či země, by proto měl být podporován alespoň stejně intenzivně jako výzkumné a vývojové projekty podniků.

3.9 Výbor akční plán obecně podporuje a vítá zejména záměr podrobně prozkoumat existující překážky.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Nadále ovšem panují nejasnosti kolem způsobu, jakým by měly být zmíněné překážky odstraněny. Nejdříve je totiž

třeba identifikovat překážky týkající se inovací (technického i netechnického rázu). Jedná se o důležitý úkol.

4.2 Uveďme jeden konkrétní příklad: v rámci 7. programu pro výzkum podpořila EU projekt „2nd Generation Vegetable Oil“. V tomto projektu šlo o to zjistit, zda mohou být zemědělské traktory poháněny místně vyráběným nerafinovaným rostlinným olejem a zároveň splňovat evropské normy pro ochranu životního prostředí a klimatu. Výsledkem bylo zjištění, že současné motory, jež mají vysokou technologickou úroveň, toto umožňují a že by se tím zároveň snížily emise skleníkových plynů až o 60 %, což je daleko za minimální hodnotou stanovenou ve směrnici o obnovitelných zdrojích!

4.3 Tato technologie, jež může být jednoznačně označena za ekologickou inovaci, však nemá šanci se v EU prosadit, dokud bude daňově zvýhodňována fosilní motorová nafta, složka CO₂ bude v rámci plánovaného zdanění energií tak nepatrná, jak je zamýšleno, či bude jednoduše zákonem zakazováno využívání rostlinných olejů.

4.4 Komise by proto měla zvážit, zda pro všechny podporované projekty nestanovit povinnost vypracovat krátkou doplňující studii, která by odpovídajícím způsobem upozornila na možné či reálné překážky. Nemělo by se jednat o pojednání vysoce vědeckého charakteru, ale pouze o informaci pro politické činitele ohledně toho, kde je zapotřebí dalšího úsilí v oblasti provádění.

4.5 Zároveň je nutné, aby Komise v pravidelných intervalech přezkoumávala veškeré své existující směrnice a nařízení, ale rovněž kritéria způsobilosti k podpoře ze strukturálních fondů a v rámci společné zemědělské politiky z hlediska toho, zda je třeba je upravit tak, aby odpovídaly posledním inovacím na poli ekologických technologií.

4.6 Závěrem by chtěl EHSV upozornit na to, že i v tomto akčním plánu – stejně jako v mnoha dalších dokumentech – se právem poukazuje na to, že je třeba zrušit dotace, které mají negativní účinky na životní prostředí. O to nemilejší je pro EHSV skutečnost, že Komise navzdory jeho četným výzvám dosud nepředložila odpovídající seznam dotací s negativními účinky na životní prostředí, ačkoliv to slibuje již více než pět let. Když mezi slovy a činy zeje taková propast, nezbyvá než pochybovat o tom, zda je vůle Komise upřímná.

V Bruselu dne 18. září 2012.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON